

УДК 323.25:340.111.5

ФОРМУВАННЯ ЄДИНОГО МЕДИЧНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ВМ(Ф)НЗ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ: ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПІДХІД

М.В. Банчук

Міністерство охорони здоров'я України

У роботі вивчаються загальноєвропейські освітні інтегративні процеси і формування на їх основі єдиного медичного освітнього простору ВМ(Ф)НЗ України. Запропоновані основні етапи формування інформаційного середовища.

Ключові слова: глобалізація, інформаційне середовище.

ФОРМИРОВАНИЕ ЕДИНОГО МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА ВМ(Ф)УЗ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕЕВРОПЕЙСКОЙ СТРАТЕГИИ: ИНФОРМАЦИОННЫЙ ПОДХОД

Н.В. Банчук

Министерство здравоохранения Украины

В работе изучаются общеевропейские образовательные интегративные процессы и формирование на их основе единого медицинского образовательного пространства ВМ(Ф)УЗ Украины. Предложены основные этапы формирования информационной среды.

Ключевые слова: глобализация, информационная среда.

FORMATION OF UNIFIED MEDICAL EDUCATIONAL SPACE OF HM(P)EE OF UKRAINE IN CONTEXT OF COMMON EUROPEAN STRATEGY: INFORMATIONAL APPROACH

M.V. Banchuk

Ministry of Public Health of Ukraine

Common European educational integrative processes and formation of unified medical educational space of HM(P)EE of Ukraine are studied in the article. The main stages of formation of informational environment have been offered.

Key words: globalization, informational environment.

Вступ. Світові процеси глобалізації, підсилені інтегральними технологічними змінами, зокрема інформаційними та комунікаційними технологіями, ставлять жорсткі екстериторіальні вимоги до структурних змін робочого місця лікаря. Тому виникають такі ж жорсткі вимоги до якості професійної підготовки лікаря (навчальних планів і програм, викладачів, ВМ(Ф)НЗ), неминуче створюючи появу міжнародно встановлених стандартів і міжнародного документу на відповідність кваліфікації. Медичні університети неминуче перетворюються на навчальні заклади з глобальною орієнтацією на світовий освітній ринок. Електронні засоби інформації лише прискорюють цей

процес. Тепер характеристиками сучасного медичного університету стають: "міжнародна освітня програма", "екстериторіальний професорсько-викладацький склад", "міжнародний освітній стандарт", "міжнародна атестація та акредитація", "міжнародна сертифікація", "міжнародна мобільність студентів та викладачів", "міжнародна мова викладання" і ін.

На сьогодні в Україні визначилися певні проблеми в питаннях апробації та широкомасштабного впровадження мережевих технологій в медичній освіті [1-3]. Річ у тім, що у більшості ВМ(Ф)НЗ знання, в основному, не оцифровані, так само як і не формалізований процес їх передачі і контролю. Не відпрацьо-

вані педагогічні сценарії і технологічні карти Інтернет-навчання. Форми організації отримання і поновлення медичних знань практично не змінилися.

Тому потрібні інституціональні заходи щодо формування відповідних організаційних структур, здатних в межах України здійснити широкомасштабне і планомірне впровадження наявних навчально-методичних і наукових розробок в практику, перш за все, Інтернет-освіти.

Метою даної роботи є вивчити загальноєвропейську стратегію освітнього інформаційного простору, дослідити проблемні питання інформаційної інтеграції медичної освіти в Україні та запропонувати етапи формування єдиного медичного освітнього інформаційного простору ВМ(Ф)НЗ України.

Загальноєвропейська стратегія єдиного освітнього інформаційного середовища. У жовтні 2000 року в Брюсселі Комісією ЄС було опубліковано Меморандум про навчання через все життя (НЧВЖ). Вихідними його посиленнями стало наступне: більшість положень сьогоденних систем освіти організується і викладається так, ніби традиційні методи планування і організації життя людей не змінилися за останні півстоліття; навчальні системи повинні адаптуватися до способу, яким сьогодні люди живуть та пізнають життя. Тут же була сформульована загальноєвропейська Стратегія: забезпечення загального та постійного доступу до навчання для отримання і поновлення вмінь, необхідних для тривалої участі в суспільстві знань; помітне збільшення інвестицій в людські ресурси для того, щоб встановити пріоритет найважливішого набутку Європи - її людей; на розробку ефективних методик викладання і навчання і умов для континууму навчання на все життя і у всіх його проявах; значне розширення області, в якій участь в навчанні і його результати розуміються і цінуються, особливо, неофіційне і неформальне навчання; забезпечення того, щоб кожен мав легкий доступ до високоякісної інформації і порад про пропозиції навчання у всій Європі і протягом усього життя; надання НЧВЖ якомога ближче до тих, хто навчається, у їх власних спільнотах і при підтримці, де це доцільно, інформаційно-обчислювальної техніки.

Слід зазначити, що в рамках Стратегії особливе місце займає "e-Learning" як частина ініціативи "e-Europe" (<http://europa.eu.int>). E-Learning - це, перш за все, планування завтрашньої освіти. Тому ставляться такі задачі:

- усі випускники шкіл повинні мати цифрову грамотність;
- запровадження диплома про базові вміння роботи на комп'ютері;

- перетворення шкіл в багатоцільові місцеві навчальні центри, під'єднані до мережі Інтернет і доступні людям будь-якого віку;

- можливість для студентів дистанційного навчання "переводити" свої заліки з одного віртуального університету в інший, що полегшило б процес отримання ними ступенів;

- застосування у всій Європі інноваційного підходу для здобуття освіти: "one-stop-shops" (купівля на одній зупинці);

- розвиток Інтернет-інструментів для самокерівництва, коли той, хто навчається, повинен витратити до 40% часу на дистанційні форми навчання, близько 40% - на очні, а решта 20% - на самоосвіту ("blended learning" або "flexible learning").

Особливо підкреслюється роль викладання: викладачі стають керівниками, інструкторами, наставниками і посередниками; їх професійне вміння - здатність розробляти і використовувати відкриті і дієві методи викладання і навчання; повинен з'явитися "маклер по керівництву", який здатен зібрати і підігнати широке коло інформації для прийняття рішення про напрям дій на майбутнє, розвинути здібності для інформаційного менеджменту і аналізу інформації, допомогти знайти свій шлях в інформаційному лабіринті знань.

Таким чином будуть створені основи єдиного освітнього інформаційного середовища, яке забезпечить перехід до системи відкритої освіти на основі інтегративних дистанційних технологій навчання, буде досягнута персоналізація навчання шляхом створення і реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Інтеграційні освітні процеси також відбуваються на пострадянському просторі. Так у січні 1997 року рішенням керівників урядів СНД було затверджено "Концепцію формування єдиного освітнього простору СНД". Згідно з Концепцією, визначаються такі основні напрямки формування єдиного освітнього простору:

- створення законодавчої бази, яка б регулювала питання підтримки і розвитку інтеграційних процесів в сфері освіти;

- узгодження державних освітніх стандартів всіх рівнів;

- правове та організаційне забезпечення взаємного визнання еквівалентності документів про освіту, які видаються в державах-учасниках Співдружності;

- розширення міждержавного інформаційного обміну з питань освіти, підготовки та атестації наукових та науково-педагогічних кадрів;

- розробка узгоджених критеріїв і технологій моніторингу стану і якості освіти.

Етапи формування єдиного медичного освітняського простору (ЄМОП) ВМ(Ф)НЗ України. Розробка та подальше впровадження програмних засобів ЄМОП повинні розпочатися на базі типового програмного забезпечення та охопити усі ВМ(Ф)НЗ України. Основними напрямками робіт повинно бути наступне:

- розгортання нових серверів ЄМОП, розширення інфраструктури - мережі регіональних та спеціалізованих медичних освітніх порталів (МОП);
- відкриття віртуальних представництв (ВП) ВМ(Ф)НЗ на різних МОП - інтеграція інфраструктури ЄМОП із системою вищої медичної освіти;
- наповнення фондів розподіленої електронної бібліотеки ЄМОП;
- навчання технічного та педагогічного складу ВМ(Ф)НЗ технології роботи у ВП;
- формування фонду методичних та регламентуючих матеріалів для забезпечення навчального процесу;
- організація і навчання за окремими дисциплінами в ряді медичних університетів, відпрацювання методик і накопичення досвіду;
- підготовка до навчання за повною програмою ВМ(Ф)НЗ через конкретні ВП;
- удосконалення технологій ВП на основі накопичення практичного досвіду.

У складі ЄМОП повинні бути представлені ВМ(Ф)НЗ як III-IV, так і I-II рівнів, а також наукові установи.

Відмінною рисою технологій ЄМОП повинні бути сумісність з міжнародними специфікаціями, які регламентують формати інформації, що циркулює в освітніх системах. В рамках проекту ЄМОП пропонується реалізувати підхід, який забезпечив би сумісність з рядом основних міжнародних специфікацій (IMS, IEEE, LOM), а також, в частині опису ресурсів, з бібліотечним стандартом UNIMARC. Даний підхід повинен розповсюджуватися не лише на опис ресурсів або тестів, як це робиться в деяких інформаційних системах, але й на усі типи інформації - дані персонального обліку, опис університету і ін.

Ще однією важливою рисою ЄМОП є забезпечення верифікації його типового програмного забезпечення, яка реалізується на кількох рівнях, заключним з яких є сертифікація функціональних підсистем і отримання сертифікатів та дозволів на їх використання в системі медичної освіти.

Створення ЄМОП повинно йти в тісному взаємозв'язку з іншими видами діяльності навчальних закладів із впровадження інформаційних технологій. Труднощі інтеграції навчальних закладів в єдине се-

редовище не дозволяють розраховувати на те, що процес буде швидким і простим. Однак в рамках ЄМОП повинні проявитися два види інтеграційних процесів:

- інтеграція на різних рівнях між ВМ(Ф)НЗ, які активно впроваджуватимуть засоби ЄМОП;
- визначення на рівні медичних університетів статусу підрозділів, які проводять навчання за допомогою мережевих технологій і формування нормативної бази, яка регламентує цей вид діяльності.

Прояв цих процесів може бути досить багатограним. Наприклад, серед ресурсів, які можуть використовуватися в ЄМОП є багато таких, які не завантажені безпосередньо в середовище, а створені незалежно від нього на інших серверах.

Впровадження такої масштабної системи неминує зіткнеться з проблемами, які слід вирішити:

- формальне відношення на рівні окремих навчальних закладів до участі в роботах в ЄМОП, яке виражається у відкритті МОП без чітко окресленої перспективи їх використання;
  - суперечності між констатацією відданості до інтеграції і позиціонуванням свого навчального закладу відносно будь-якого іншого;
  - відсутність інформаційної культури адміністрування серверів, яка виражається в нерегулярному розміщенні і поновленні інформації, відсутності контролю роботи форумів на власному МОП і прагнення до завищення відвідуваності;
  - орієнтація окремих навчальних закладів на проектну організацію робіт, тобто згортання робіт після складання звіту із конкретного проекту;
  - відсутність практичного досвіду координації робіт в рамках постійно функціонуючої розподіленої інформаційної системи, яка працює в реальному масштабі часу;
  - досить розповсюджена недовіра до інформаційних технологій та Інтернет із сторони спеціалістів різного профілю, не пов'язаних з комп'ютерними технологіями, яка виражається в небажанні поміщати свої матеріали в середовищі або опановувати дані технології;
  - навчальні заклади, які володіють якоюсь інструментальною системою мережевої дистанційної освіти, складніше сприйматимуть інтеграційні процеси.
- Світовий досвід, набутий в процесі створення такого роду систем, переконує, що побудова ЄМОП повинна спиратися, в першу чергу, на відпрацьовані технології і підготовлений персонал, без яких жодні стратегічні плани не приведуть до отримання реально діючої системи.

В успішній реалізації такого комплексного проекту як ЄМОП є важливою позиція кожного ВМ(Ф)НЗ. Жоден медичний університет не може стояти осторонь в наростаючому процесі освітньої глобалізації. Слід негайно встановити досить чіткі акценти в навчально-методичній роботі університету: розробка корпоративних інваріантних дидактичних стандартів (навчальний план, навчальна програма, методичні рекомендації, навчальний посібник, підручник, база тестових завдань); інвентаризація навчально-методичного забезпечення по кожній дисципліні і приведення її у відповідність із встановленими корпоративними дидактичними стандартами; введення в практику організації навчального процесу змішаного навчання (Інтернет-освіта); реалізація масштабного принципу в позадипломній професійній освіті: від навчання - до освітнього консалтингу (навчання через все життя).

Слід подолати перестороги про те, що статус навчальних програм медичного університету - це "суперавторське" право їх розробників. Цей підхід веде до "замкнутості" навчального закладу. Навчальна програма - це візитна картка ВНЗ і в багатьох випадках носить характер службового твору як умови

допуску до викладання. Медичний університет, рухаючись до своєї "прозорості", повинен публікувати на своєму Інтернет-сайті детальні варіанти навчального плану, навчальних програм та використаних освітніх технологій. У свою чергу, технології глобальної інформаційної мережі Інтернет лише визначають прискорення розвитку освітньої конкуренції, витісняючи слабкі ВНЗ, програми та викладачів, а це неминуче приведе до підвищення якості одержаної медичної освіти.

Такий підхід сприяє формуванню єдиного середовища міжнародного обміну ресурсами і забезпечує учасників медичного освітнього процесу потрібним інструментарієм.

Висновки. 1. Формування ЄМОП ВМ(Ф)НЗ України узгоджується із загальноєвропейською стратегією єдиного освітнього інформаційного простору.

2. Формування ЄМОП ВМ(Ф)НЗ України узгоджується з політикою відкритості та прозорості медичної освіти.

3. Побудова ЄМОП повинна спиратися на відпрацьовані технології і підготовлений персонал, без яких жодні стратегічні плани не приведуть до отримання реально діючої системи.

Література

1. Банчук М.В., Волосовець О.П., Фещенко І.І. Кадрова політика у галузі охорони здоров'я та рух вищої медичної освіти України до європейського освітнього простору // Медична освіта. - 2006. - №2. - С. 6-14.
2. Банчук М. В., Волосовець О.П., Фещенко І.І. Сучасний розвиток вищої медичної та фармацевтичної освіти й проблемні питання забезпечення якісної підготовки лікарів і провізорів // Медична освіта. - 2007. - №2. - С.5-13.
3. Банчук М. В., Волосовець О.П., Фещенко І.І. та ін. Сучасний розвиток вищої медичної та фармацевтичної освіти та

проблемні питання забезпечення якісної підготовки лікарів і провізорів // Впровадження засад Болонської системи освіти: український та зарубіжний досвід: Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції. - Тернопіль: ТДМУ 2007. - С.3-12.

4. Банчук М. В., Волосовець О.П., Фещенко І.І. та ін. Безперервний професійний розвиток лікарів та провізорів та якість підготовки фахівців у сфері охорони здоров'я: В зб. „Проблеми безперервного професійного розвитку лікарів і провізорів”. - Київ, 2007. - С. 3-9.